

*Det kan verka omöjligt,
tills det är gjort*

SVENSKA LÄKARE MOT KÄRNVAPEN 40 ÅR

SVENSKA LÄKARE
MOT KÄRNVAPEN

Detta nummer är en specialutgåva av kvartals-
tidskriften Läkare mot Kärnvapen, som ges ut av
föreningen Svenska Läkare mot Kärnvapen.

Läkare mot Kärnvapen nr 164
augusti 2021
ISSN: 1400-2256
Upplaga: ca 3500 ex

Redaktör: Michaela de Verdier
Övrig redaktion: Clara Gullman Levin, Jan Larsson,
Josefin Lind och Gabriel Holmbom.

Ansvarig utgivare: Josefin Lind
c/o Svenska Läkare mot Kärnvapen
Norrullsgatan 45, 113 45 Stockholm
Tel 073-803 05 07
E-post. josefin.lind@slmk.org

Layout: Gabriel Holmbom

Tryckeri: Exakta Creative
Tryckt på miljögodkänt papper

INNEHÅLL

Tillsammans får vi det omöjliga gjort: Berättelser från 40 års arbete för en värld utan kärnvapen	ÅSA LINDSTRÖM	4
Vädjan till Sveriges läkare		5
1980-TALET - NEDSLAG OCH HÄNDELSER		6 - 7
Möten över järnridån: Trilateral samtal om kärnvapennedrustning	GÖSTA ALFVÉN	8
Hur vi byggde engagemang i Hudiksvall	LEONORE WIDE	9
1990-TALET - NEDSLAG OCH HÄNDELSER		10 - 11
Året när Sovjetunionen föll: hur vi satte stopp för sovjetiska kärnvapentest	KLAS LUNDIUS	12
Strålningens effekter: Resor i södra Ural	VENDELA ENGLUND BURNETT	13
BILDER FRÅN FYRA DECENNIER		14 - 17
2000-TALET - NEDSLAG OCH HÄNDELSER		18 - 19
Den mänskliga faktorn: Ett argument omöjligt att avfärda	CHRISTINA VIGRE LUNDIUS	20
På besök i Nordkorea: Att bygga förtroende över gränser	GUNNAR WESTBERG	21
Att ärva kärnvapen: Studentdialog blev ögonöppnare	CAMILLA SKÖLD	22
Att förändra underifrån: Svenska Läkare mot Kärnvapen i de små och stora sammanhangen	THOMAS SILFVERBERG	23
2010-TALET - NEDSLAG OCH HÄNDELSER		24 - 25
Pensionspengar i kärnvapenindustrin: Hur vi fick AP-fonderna att sluta investera i kärnvapen	CLARA GULLMAN LEVIN	26
Med kärnvapen på agendan: Så bygger vi engagemang i riksdagen	JOSEFIN LIND	27
En varm julidag i New York: När vi förbjöd kärnvapen	ANDREAS TOLF	28
NOBELS FREDSPRIS 2017		29

TILLSAMMANS FÅR VI DET OMÖJLIGA GJORT: BERÄTTELSE FRÅN 40 ÅRS ARBETE FÖR EN VÄRLD UTAN KÄRNVAPEN

ÅSA LINDSTRÖM

Ordförande för Svenska Läkare mot Kärnvapen sedan 2020. Specialist i akutsjukvård. Medlem sedan 2004.

Första gången jag hörde talas om Svenska Läkare mot Kärnvapen är för mig ett starkt minne. Det är minnet av den brutala insikten om kärnvapens fruktansvärda medicinska konsekvenser. Det var något jag inte förstod innan jag fick det berättat för mig.

I år har det gått 40 år sedan Svenska Läkare mot Kärnvapen bildades, just med syfte att belysa och berätta om kärnvapens medicinska effekter. Vi har i 40 år idogt fört ut vårt budskap, berättat utifrån vår medicinska expertis och verkat för att nedrusta och avskaffa världens kärnvapen.

Alla medlemmar som år efter år visar sitt stöd och engagerar sig för att nå ut med vår kunskap och vårt budskap gör något oerhört värdefullt. Flera av deras berättelser har vi samlat i denna skrift, för att uppmärksamma allt det vi utträttat tillsammans under våra 40 år. En stor del av vårt arbete genom åren har varit framgångsrikt och att vår förening gör en betydande skillnad är tydligt. Det visar inte minst Nobelpriset som vi tagit emot tillsammans med IPPNW, den internationella läkarrörelsen mot kärnvapen, och ICAN, den internationella kampanjen för att avskaffa kärnvapen.

Arbetet inom ICAN har utgjort en väsentlig del av vår verksamhet de senaste åren och FN:s konvention om förbud mot kärnvapen är en viktig och historisk milstolpe i det. Berättelsen om ICAN och förhandlingarna i FN är en av flera tillbakablickar vi återger här. Den här skriften innehåller endast ett litet axplock ur vår historia - berättelserna hade kunnat vara

Om det är något som
vår förening gång
på gång har bevisat
under dessa 40 år,
så är det att det som
kan verka omöjligt,
bara är det tills det
är gjort.

många fler. Vi kan verkligen vara stolta över vår förening och allt det vi hittills har åstadkommit.

En annan av skildringarna handlar om Nuclear Weapons Inheritance Project (NWIP) som var nystartat då jag först hörde talas om Svenska Läkare mot Kärnvapen. När jag förstod vilka möjligheter som fanns till att vara med och förändra gjorde det ett lika starkt intryck på mig som insikten om kärnvapens konsekvenser. Är det något vår historia visar är det just att vi kan påverka och att vi kan förändra.

Än har vi inte nått hela vägen fram, kärnvapen finns kvar och utgör fortfarande ett förödande hot om en humanitär katastrof. En katastrof med medicinska konsekvenser omöjliga för sjukvården att hantera. Något som för oss i föreningen är självklart, men som vi behöver fortsätta berätta om. Vårt budskap är lika viktigt nu som tidigare.

Samtidigt som vi nu blickar tillbaka och minns vad vi tillsammans har lyckats åstadkomma fortsätter vi att berätta, dela med oss av vår expertis och påverka. Det kommer vi att göra tills kärnvapen inte bara har förbjudits, utan dessutom avskaffats och inte längre utgör ett hot för vår värld och för mänskligheten. Och om det är något som vår förening gång på gång har bevisat under dessa 40 år, så är det att det som kan verka omöjligt, bara är det tills det är gjort.

I november 1981 publiceras det så kallade "professors- upproppet" i Läkartidningen.

Upproppet är en vädjan till Sveriges läkarkår om att engagera sig i frågan om kärnvapen och deras konsekvenser, och undertecknas av 134 ledande professorer vid de medicinska fakulteterna samt ordförandena för Sveriges läkarförbund och Läkaresällskapet.

Initiativet kom från Urban Waldenström, docent i obstetrik och gynekologi, som tidigare samma år fått idén om att grunda en svensk läkarförening mot kärnvapen. Professorsupproppet ger föreningen uppmärksamhet och en stor tillväxt av medlemmar, och blir avgörande för Svenska Läkare mot Kärnvapens framgång.

VÄDJAN TILL SVERIGES LÄKARE

I mars i år bildades "International Physicians for the Prevention of Nuclear War" på en kongress i USA. Deltagare var läkare från elva länder, däribland USA och Sovjet. De enades bl a om "An appeal to the Physicians of the World", som bearbetats och översatts till svenska. Vi vidarebefordrar nu till Sveriges läkare denna vädjan att i mån av personliga möjligheter arbeta för att sprida kunskaper om kärnvapenkrigets ohyggligheter. Vi riktar detta budskap till er som delar våra förpliktelser som hälsovårdare. Vårt yrkesansvar har fört oss samman för att besinna följderna om kärnvapen togs i bruk.

Vår slutsats är ofrånkomlig – en nukleär konfrontation skulle få olidligt svåra följder. Ofantligt många människor skulle förintas under ett kärnvapenkrigs första timmar och dagar. De överlevande som drabbats av brännskador och nukleär strålning skulle komma att utsättas för outhärdligt svåra förhållanden utan vare sig medicinsk hjälp, vatten eller föda. Följderna av ett kärnvapenkrig skulle också bli ödesdigra för kommande generationer. En större nukleär konfrontation skulle oundvikligen medföra vittgående långvariga följdverkningar också för icke direkt involverade länder.

Ingen borde förhålla sig likgiltigt inför kärnvapenhotet. Det svävar över hundratals miljoner människor. Som läkare, medvetna om vad som står på spel, måste vi åstadkomma det yttersta i fråga om preventiv medicin – ett undvikande av den största fara världen någonsin kan ställas inför. Er hjälp behövs i denna betydelsefulla strävan.

Vi vädjar till er:

- Att informera er själva, era kolleger och allmänheten om kärnvapenkrigets följder,
- Att diskutera kärnvapenkrigets följder i medicinska sammanhang så som föreningsmöten, specialsymposier och konferenser,
- Att sammanställa artiklar om kärnvapen och deras medicinska effekter för publikation i medicinsk press och andra facktidsskrifter,
- Att tala med medicine studerande och övriga i er omgivning om de medicinska följderna av ett kärnvapenkrig,
- Att använda inflytande och kunskaper för att ge ökad styrka åt den verksamhet som bedrivs av "International Physicians for the Prevention of Nuclear War".

”

Vi riktar detta budskap till er som delar våra förpliktelser som hälsovårdare. Vårt yrkesansvar har fört oss samman för att besinna följderna om kärnvapen togs i bruk.

1980-TALET

När Svenska Läkare mot Kärnvapen bildas 1981 växer medlemsskaran snabbt. En mängd lokalgrupper bildas runtom i Sverige, idéer kläcks och projekt startas. Den centrala aktiviteten är att bygga upp och sprida kunskapen om kärnvapens medicinska konsekvenser.

1982

De psykologiska effekterna av kärnvapenkrig får tidigt en central plats i arbetet. SLMK ger ut boken "Kärnvapnen i psykologiskt perspektiv".

1983

Lokalgruppen i Umeå tar fram en bildutställning om kärnvapens medicinska konsekvenser, som visas över hela landet.

1983

IPPNW startar en global läkarappell mot kärnvapenupprustning som publiceras i Läkartidningen och sprids bland svenska läkare. Namnunderskrifterna ska överlämnas vid besök hos ledarna i kärnvapenstaterna.

1984

En WHO-rapport slår fast att kärnvapen utgör det största omedelbara hotet mot mänsklighetens hälsa. Flera lokalgrupper utbildar informatörer för att nå ut med rapportens innehåll och budskap.

1985

SLMK medarrangerar en internationell konferens på temat kärnvapenkrig av misstag. Olof Palme är öppningstalare.

1981

I augusti möts ett tiotal läkare för ett allra första möte om att bilda en svensk läkarförening mot kärnvapen. I november bildas SLMK formellt och professor Lars Engstedt väljs till SLMK:s första ordförande.

1982

SLMK bildar stiftelsen Yrkesgrupper mot kärnvapen tillsammans med ett tjugotal andra nystartade yrkesföreningar, såsom lärare, psykologer och ingenjörer. Faktablad som belyser kärnvapenfrågan ur de olika yrkenas perspektiv ges ut.

1983

SLMK deltar vid en nedrustningskonferens i riksdagen med bland annat Maj Britt Theorin och Inga Thorsson som talare.

1984
SLMK har nu
över 5000
medlemmar.

1984

SLMK initierar en SIFO-undersökning om svenska ungdomars rädslor. Den visar att deras största rädsla är kärnvapenhotet. Undersökningen genomförs flera år i både Sverige och andra länder.

1985

Ett brev med krav på fullständigt kärnvapenprovstopp överlämnas till kärnvapenstaternas ambassader, undertecknat av de 21 svenska yrkesgrupperna mot kärnvapen.

1985

IPPNW tilldelas Nobels fredspris för sitt arbete med att sprida information om kärnvapens medicinska konsekvenser. IPPNWs co-presidenter Bernard Lown (USA) och Evgeny Chazov (Sovjetunionen) besöker Stockholm. Flera svenska medlemmar deltar också i prisceremonin i Oslo.

1987

Boken "Kärnvapenkrig", kallad KAMEDO-boken, ges ut av FOA:s (Försvarets forskningsanstalt) katastrofmedicinska organisationskommitté. I den bidrar 16 experter med kunskap om somatiska och psykiska effekter av kärnvapenkrig. SLMK:s tidigare ordförande Gösta Arturson är redaktör.

1988
SLMK har nu
över 10 000
medlemmar.

1988

Undervisning om kärnvapen och deras medicinska konsekvenser ingår under en period som ett moment i läkarutbildningen i bland annat Stockholm och Linköping.

1988

SLMK skickar ett brev samt en film om atombombningarna av Hiroshima och Nagasaki till riksdagsledamöter och partiledare.

1986

SLMK ordnar Läkarkonserten, där musicerande läkare förmedlar SLMK:s budskap på ett nytt sätt. 1200 biljetter säljs och konserten blir slutsåld.

1987

En medicinskt vetenskaplig kommitté bildas inom IPPNW efter förslag från SLMK. Kommittén ska säkerställa att IPPNW kan sprida den senaste kunskapen på området.

1987

Många medlemmar deltar vid IPPNW:s världskongress i Moskva. Statsminister Ingvar Carlsson skickar ett telegram där han uttrycker sin respekt för IPPNW:s arbete.

1988

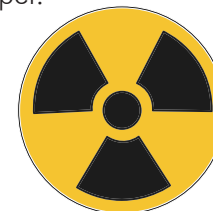
Den internationella brevkampanjen CEASE FIRE '88 startas för att uppnå ett stopp på kärnvapenprovsprängningar. I SLMK publiceras förslag på brev till bland annat president George Bush, med målet att 50 000 brev ska skickas.

1988

Ett forsknings-symposium med fokus på strålningens effekter ordnas tillsammans med Läkaresällskapet.

1989

SLMK utses till värd för IPPNW:s världskongress 1991 och påbörjar planeringen inför en kongress i Stockholm.

MÖTEN ÖVER JÄRNRIDÅN: TRILATERALA SAMTAL OM KÄRNVAPENNEDRUSTNING

GÖSTA ALFVÉN

Specialist och docent i barn-medicin. Var med och grundade Svenska Läkare mot Kärnvapen 1981 och har bland annat varit ordförande i Svenska Läkare mot Kärnvapens Stockholms-förening.

Förståelse mellan folken är en förutsättning för en fredlig värld utan kärnvapen. Det var utgångspunkten när jag föreslog ett projekt om brev-växling mellan öst och väst med neutrala Sverige som tredje part för IPPNW:s president Bernard Lown i mitten på 1980-talet. Lown gjorde tummen ned, men trodde att konkreta möten mellan läkare från Öst och Väst hos en kollega i Sverige däremot kunde vara en vinnande idé. Hans Levander, en av våra driftiga medlemmar, nappade och blev den drivande kraften för ett projekt med trilaterala möten. Det förmedlade vikten av att lyssna i ömsesidig dialog, vilket är särskilt viktigt om man har olika utgångspunkter och värderingar kulturellt och politiskt. De trilaterala mötena ordnades av lokalgrupper över hela landet. Här följer ett utdrag ur medlemmen Barbro Smedbys rapport från det allra första mötet i Uppsala 1986.

”Tanken är att IPPNW-medlemmar från supermakterna USA och Sovjet inbjuds till Sverige. En representant från vardera land bor hemma hos en svensk kollega under cirka en vecka. Ett gemensamt program med medicinska och kulturella aktiviteter ingår i projektet. Dessutom – och kanske det mest spännande – ges möjligheter till personliga kontakter och diskussioner kring kärnvapen och internationell politik. Uppsalamötet blev ett pilotprojekt i liten skala med fem deltagare från USA och fyra från Sovjet. /.../

Vi upplevde mycket starkt att samvaron gav unika möjligheter att diskutera viktiga problem såsom organisationens krav på ett omedelbart och totalt kärnvapenstopp, metoder att nå och påverka politiker och beslutsfattare. /.../ Hur väl den trilaterala idén kan fungera fick vi ett gott exempel på en eftermiddag i samband med informationen om den internationella brev-kampanjen. Den går ut på att medlemmarna får uppgift om när och var en

provsprängning har skett och sedan skriver protestbrev till respektive land. En av ryssarna hade till en början svårt att förstå varför han skulle protestera mot sitt eget lands eventuellt återupptagna prov. ”Sovjet måste ju återuppta prov om USA inte upphör med sina provsprängningar.” I den därpå följande diskussionen kunde de amerikanska och svenska deltagarna klargöra och motivera tanken bakom kampanjen.

Det var ett sant nöje att lyssna till en av amerikanerna som med stor psykologisk skicklighet klargjorde varför det var så viktigt att Sovjet förlänger sitt moratorium. Detta moratorium är det viktigaste vapnet för våra amerikanska kolleger i deras kamp att övertala sina politiker att följa Sovjets exempel. Det blev uppenbarligen en aha-upplevelse för ryssarna när de förstod resonemanget och ”andra sidans” syn på saken. Den ryss som bodde hemma hos mig återkom flera gånger till just den här diskussionen. Den hade gjort djupt intryck. När det gäller de personliga kontakterna i övrigt vet jag att man i varje värdfamilj hade långa och givande diskussioner långt in på småtimmarna.”

De trilaterala mötena blev rika utbyten mellan kollegor i öst och väst och en del av det viktiga förtroendeskapande arbetet inom IPPNW; att överbygga internationella motsättningar och mötas i en gemensam strävan för en kärnvapenfri värld. Efter Sovjetunionens upplösning minskade intresset för dessa möten. Men att världen behöver fler mötesplatser mellan olika kulturer och politiska maktblock, det är uppenbart.

De trilaterala mötena blev rika utbyten mellan kollegor i öst och väst.

HUR VI BYGGDE ENGAGEMANG I HUDIKSVALL

LEONORE WIDE

Specialist i psykiatri. Mångårig medlem i Svenska Läkare mot Kärnvapens styrelse samt Stockholms-förening. Medlem sedan 1981.

Lokalgruppen i Hudiksvall bildades 1982 av ett antal läkare i norra Hälsingland som hade tagit del av ett upprop i Läkartidningen om den nya föreningen Svenska Läkare mot Kärnvapen. När jag flyttade till Hudiksvall 1985 anslöt jag till gruppen.

För att lära mer om kärnvapenfrågan startade gruppen studiecirkel. Medlemmarna träffades hemma hos varandra och i Gröna villan i Hudiksvall, där de läste, diskuterade och drack te. Snart började gruppen besöka skolor för att berätta om kärnvapnen och deras medicinska konsekvenser på högstadiet och gymnasiet. Det blev många diskussioner med ungdomarna. Många visste inget om kärnvapen.

Att tala med kollegor och rekrytera nya medlemmar var högprioriterat. Vi sökte reda på telefonnumren till samtliga läkare som bodde i norra Hälsingland; allmänläkare, sjukhusläkare och privatpraktiserande läkare. En av oss satte sig sedan och ringde runt till alla, informerade, argumenterade och övertygade och till slut hade vi värvat alla läkare utom tre som medlemmar! En medlem använde sig av skidspåret – efter en utmattande uppförsbacke övertalade han en svärvärvad kollega att bli medlem. Vårt län hade då lyckats få den högsta andelen medlemmar i landet. Det sporrade oss i vårt arbete och genom att hela tiden skicka ut information om vad gruppen gjorde försökte vi hålla uppe intresset.

**Hudiksvallsgruppen
var livaktig, engagerande och rolig att
verka i.**

Vi skrev brev till den svenska försvarsministern och utrikesministern. Vi skrev också till ministrar och företag i Frankrike, USA och Sovjet med protester mot provsprängningarna av kärnvapen. När vi upptäckte att Hiabs fabrik i Hudiksvall tillverkade en detalj för kärnvapenmissiler, protesterade vi lokalt och skrev insändare i lokaltidningarna.

Svenska Läkare mot Kärnvapens tidning har alltid varit en viktig informationskälla. Ett nummer, november 1991, anförtröddes åt Hudiksvallsgruppen att redigera. Det var en spännande utmaning. Vi kröp omkring på golvet hemma hos en medlem och läste, klippte och klistrade. Ett par av artiklarna skrevs av medlemmar i gruppen.

Vi deltog också i projektet trilaterala möten, med syfte att skapa dialog mellan öst och väst. Vi bjöd in tre läkarkollegor från Östtyskland och en kollega från England. Den brittiska läkaren blev sjuk och kom inte, men de östtyska kollegorna bodde i våra hem och vi hade livliga diskussioner. Vi ordnade ett offentligt möte för dem i Folkets Hus med Lisbet Palme som talare. De var mycket imponerade och berörda när vi tog med dem på besök i äldrevården.

Vi hade ett mycket gott samarbete med sjukvårdsdistriktet. Vid många tillfällen fick vi möjlighet att informera om vår verksamhet på sjukhusets morgonmöten och vi fick använda sjukvårdsdistriktets frankerade kuvert för att skicka ut protokoll från våra möten. Jag beviljades tjänstledighet med lön för att kunna delta i en världskongress i Moskva.

Hudiksvallsgruppen var livaktig, engagerande och rolig att verka i. Vi hade en känsla av att göra något viktigt, att kunna påverka.

1990-TALET

Under 1990-talet får verksamheten en alltmer internationell karaktär. Resorna går över hela världen. Föreningen deltar aktivt i det globala nedrustningsarbetet och driver brett lobbyarbete kring frågor som icke-spridningsavtalet och kärnvapenprovstopp.

1991

En dialogmetod utvecklad av forskare introduceras. Den används flitigt av SLMK, bl a i ett brevprojekt där medlemmar brevväxlade med beslutsfattare i kärnvapenstaterna.

1992

En informationskampanj om kärnvapen inleds i Indien och Pakistan, med stöd från SLMK.

1992

SLMK möter USA:s nedrustningsförhandlare, Paul Warnke, i Stockholm.

1993

En internationell konferens arrangeras i Luleå om nedrustning och moratorium för kärnvapentestning. De flesta kärnvapenstater finns representerade.

1991

SLMK arrangerar IPPNW:s världskongress i Stockholm, med cirka 2 000 deltagare från hela världen. USA:s och Sovjetunionens presidenter skickar hälsningar.

1991

SLMK deltar i en IPPNW-delegation till Moskva. Sovjetunionen är nära att upplösas och det diskuteras hur IPPNW i så fall ska arbeta.

1992

SLMK:s ordförande deltar vid en rundresa till de nya kärnvapenstaterna Ryssland, Ukraina, Vitryssland och Kazakstan för att informera om kärnvapen i parlamenten. Ett möte med Boris Jeltsin är inbokad, men det blir återbud i sista stund.

1992

SLMK reser till södra Ural i Ryssland, för att medverka vid en konferens om miljö- och hälsokonsekvenser av strålning.

1993

SLMK deltar i en båtexpedition till kärnvapentestområdet Novaja Semlja i Ryssland, tillsammans med bl a kärnvapentestveteraner från flera länder, människor som tvångsförflyttats från området, samt svenska och internationella experter.

1994

Läkare från Arkhangelsk besöker Umeå och ett trilateralt möte ordnas i Uppsala.

1995

Lansering av den s k Plutoniumboken, som beskriver effekterna av att det cancerframkallande ämnet plutonium spridits i atmosfären efter kärnvapenprovspängningar. Boken sprids till svenska myndigheter.

1998

Möte med general Lee Butler, f d ansvarig för USA:s kärnvapenstyrkor, i Washington. Han har nu offentliggjort information om USA:s kärnvapenstrategi och varnar om riskerna för misstag.

1998

Deltar i möten med amerikanska senatorer i Washington inför en omröstning om USA ska ratificera provstoppsavtalet (CTBT). En del vägrar att rösta ja eftersom Bill Clinton undertecknat avtalet. Det slutar med att ärendet faller.

1999

SLMK:s stockholmsförening påbörjar en serie ambassaduppvaktningar för att diskutera Model Nuclear Weapons Convention, ett FN-dokument med en modell för hur ett förbud mot kärnvapen skulle kunna utformas. Under två år besöks minst ett tjugotal ambassader.

1994

SLMK deltar vid en konferens i Stockholm, där medverkande organisationer diskuterar en gemensam strategi inför det att icke-spridningsavtalet skulle löpa ut 1995.

1997

SLMK deltar i en delegation till brittiska UD och uppvaktar franska nationalförsamlingen för att diskutera kärnvapen.

1998

Besök och möten på atomministeriet och utrikesministeriet i Moskva, bl a med Rysslands utrikesminister.

1999

Möte med Indiens premiärminister och besök i Pakistan.

1999

Projektet Shape your future lanseras, där skolklasser runtom i världen informeras om globala hot såsom kärnvapenhotet.

ÅRET NÄR SOVJETUNIONEN FÖLL: HUR VI SATTE STOPP FÖR KÄRNVAPENTEST

KLAS LUNDIUS

VD för Svenska Läkare mot Kärnvapen mellan 1991 och 2015.

Sedan dess kassaförvaltare.

Samma dag som jag blev anställd på Svenska Läkare mot Kärnvapen, den 19 augusti 1991, genomfördes en kupp mot Sovjetunionens ledare Gorbatsjov. Det var början till slutet för Sovjetunionen.

En av mina första uppgifter var att ingå i en delegation till Moskva för att besöka vår sovjetiska systerförening i slutet av 1991, tillsammans med representanter för flera andra IPPNW-föreningar. Vi träffades på IPPNW:s kontor, inrymt i ett gårdshus till den medicinska vetenskapsakademien i centrala Moskva, för att diskutera vad vi skulle kunna göra om Sovjetunionen skulle upplösas. Vem skulle ansvara för kärnvapnen?

Vi besökte den ryska Duman. Nästan 10% av dumamedlemmarna var läkare och det var här beslut om ryska kärnvapen skulle kunna komma att fattas om unionen upplöstes. Frågan hade legat på den sovjetiska administrationen, och nu stod det klart att det fanns en skrämmande okunnighet om kärnvapen och deras medicinska konsekvenser bland dem som kanske skulle bli nya beslutsfattare.

Det beslöts direkt att vi skulle ta fram ett häfte på ryska att dela ut i parlamenten i de fyra nya kärnvapenstaterna som skulle uppstå om unionen upplöstes, Ryssland, Belarus, Ukraina och Kazakstan. Mellan jul och nyår 1991 gick Sovjetunionen så i graven. Nu bestämdes att faktahäftet skulle delas ut vid en rundresa med besök hos ministrar och parlamentarik i länderna under våren 1992, med IPPNW:s grundare Bernard Lown i spetsen.

När Sovjetunionen upplöstes började människor kräva öppenhet och information om det som varit. Under våren 1992 öppnades många arkiv

och en rysk journalist i vårt nätverk lyckades gräva fram en mängd tidigare hemligt material. Det innehöll information och kartor över alla provsprängningar som gjorts i Sovjetunionen, och avslöjade att de inte bara hade skett på de officiella testplatserna. Varken i Sovjetunionen eller övriga världen var det känt hur illa det var ställt med de områden och människor som utsatts för effekterna av testning eller tillverkning av kärnvapen. På Moskvakontoret samlade vi allt material och sammanställde det till en bokserie, Declassified Atom, som spreds i Ryssland för att informera allmänhet och politiker.

Mot sommaren dök det upp en möjlighet att köpa reklamtid i rysk TV. Vi tog tillfället i akt att även på detta sätt propagera för kärnvapenprovstopp och tog fram korta reklamklipp som sändes i populära TV-program. I klippen frågade en patient sin läkare om hotet från kärnvapen, varpå läkaren skrev ut ett recept med texten "avskaffa alla kärnvapen" som sedan stämplades med den ryska runda stämpeln.

Under hösten ordnade vi en internationell konferens i Arkhangelsk, dit kärnvapentestområdet Novaja Semlja tillhörde, som sägs ha påverkat Ryssland till ett fortsatt stopp för kärnvapenprovssprängningar. Under konferensen togs det fram ett slutdokument mot kärnvapentester, och delar av det kom att användas i Rysslands beslut om att inte genomföra nya tester. Ryssland har sedan dess aldrig provsprängt.

”

Nästan 10% av dumamedlemmarna var läkare och det var här beslut om ryska kärnvapen skulle kunna komma att fattas om unionen upplöstes.

STRÅLNINGENS EFFEKTER: RESOR I SÖDRA URAL

**VENDELA ENGLUND
BURNETT**

Specialist
i allmänmedicin.
Medlem sedan
1981.

Efter IPPNW:s världskongress i Stockholm 1991 kom två läkarkollegor, Mira Kossenکو och Elena Zhukovskaya från Chelyabinsk i södra Ural i Ryssland, att bo hemma hos mig i Karlstad. De berättade om "stora bekymmer med radioaktivitet" i deras område i södra Ural.

Där hade kärnvapen producerats sedan 1940-talet, i anläggningar i hemliga städer som inte fanns på kartan och inte hade namn utan bara postnummer: Chelyabinsk 65 och 70. Här hade mycket stora utsläpp av radioaktivitet skett genom långvariga utsläpp, olyckor och medveten dumpning. Mira var chef för den klinik i Chelyabinsk där den exponerade befolkningen behandlades, Elena var barnhematolog och även hon såg konsekvenserna av kontaminationen i sitt arbete.

Våren 1992 inbjöds jag till en konferens om miljö- och hälsokonsekvenser av strålning i Ural. Ett informationsfönster verkar ha stått öppet, för vi fick resa runt och prata med patienter, kollegor, lokala myndigheter och chefer på plutoniumfabriken där. Vi fick dessutom fotografera och mäta strålning i områden där stora utsläpp skett.

I floden Techa hade utsläppen pågått i flera år och berört minst 124 000 människor. En del människor hade fått mycket höga stråldoser men fick inget veta. De fortsatte att fiska och bada i floden och använde vattnet till sina grödor och djur. Först efter flera år evakuerades de värst utsatta byarna. När vi mätte strålningen i en av ödebyarna var den cirka 200 gånger normala värden. På besök i en stad där höga nivåer strålning spreds efter en olycka pratade vi med människor som var sjuka, arga och

**Jag reste hem
omskakad och full
av information.
Knappt något var
känt i omvärlden
och intresset i
Sverige blev
mycket stort.**

misstrodda. Mat, luft, jord, vatten: allt var kontaminerat. På stadshuset angavs tid, temperatur och aktuell strålningsnivå.

Människor var drabbade av kronisk strålsjuka, en effekt av långvarig strålning som inte varit omedelbart dödande, och det sågs en ökning av bland annat missfall, värk i skelettet och flera cancerformer. Kliniken i Chelyabinsk, med 12 läkare och 50 bäddar, hade ett orimligt uppdrag. De skulle kontrollera och behandla åtminstone 28 000 strålningsexponerade människor, samt forska och vidareutveckla vården. De hade inte ens en dator. Mira, klinikchefen, förhindrades i många år att prata med någon - inte ens patienterna fick veta vad som orsakade deras ohälsa.

Jag reste hem omskakad och full av information. Knappt något var känt i omvärlden och intresset i Sverige blev mycket stort. Jag bjöds in att berätta för kollegor och kunde via media och myndigheter nå ut bredare. Samarbetet med Chelyabinsk fortsatte, Mira återvände till Sverige för konferenser om strålskydd och sjukdomar. Men när jag sista gången reste tillbaka till Chelyabinsk 1995 hade stämningen förändrats. Öppenheten var mindre och vi fick material beslagttaget.

Kollegorna i Chelyabinsk har oförtrutet fortsatt sitt arbete, men med den förändrade situationen har flera lämnat Ryssland. Man kan nog utgå från att resorna vi gjorde då, när vi bodde hemma hos kollegor, pratade fritt och hade med kamera och strålningsmätare, skulle innebära en stor risk idag.

"Professorsuppropet", publicerat i
Läkartidningen i november 1981,
lägger grunden för SLMK:s framgångar.

1985 tar IPPNW emot Nobels fredspris.

För att finansiera IPPNW:s
världskongress i Stockholm
ordnas ett rikslotteri. Här tar
medlemmar blodtrycket på
förbipasserande som får betala
med köp av lotter.

Christina Vigre Lundius intervjuas
i ett populärt ryskt TV-program,
tillsammans med forskaren Jeff
Dumas, som bidragit med sin
forskning till projektet Human
Factor.

Gunnar Westberg föredrar
ett projekt om kärnvapen i
ryska duman.

Läkarkonserten
framförs inför fulla
hus i Göteborg
1986.

Vendela Englund Burnett intervjuas efter en resa i södra Ural. Dosimetern visar den höga strålningsnivån, 300 Gy mot den normala nivån på 10 Gy.

Boken "Declassified Atom" avslöjar information om Sovjetunionens hemliga kärnvapentester och sprids i Ryssland.

I möte med Rysslands atomminister.

Skyltarna varnar för radioaktivitet i ett kontaminerat område i södra Ural.

Ombord på isbrytaren M/S Anna Ahmatova hålls en konferens om kärnvapenprovstopp under färden mot kärnvapentestplatsen Novaja Semlja.

Bernard Lown talar vid världskongressen i Stockholm 1991.

Läkarstudenter i en Target X-aktion, där förbipasserande uppmanas att fundera över vad en kärnvapenexplosion på platsen skulle kunna innebära.

SLMK anordnar den internationella konferensen "Reaching Nuclear Disarmament" i Stockholm, med deltagare från hela världen.

Internationella studenter inom projektet Nuclear Weapons Inheritance Project, NWIP, i samtal. Förhoppningen är att få unga i kärnvapenstaterna att ifrågasätta sitt lands kärnvapen.

Samtal med läkare på ett sjukhus i Kaesong, Nordkorea.

Ett seminarium om Human Factor, hur mänskliga misstag kan orsaka kärnvapenkrig, på IPPNW:s världskongress i Basel 2010.

Karin Stenstedt och Leonore Wide deltar på SLMK:s 30 års-firande.

Ernst Michaeli och Martin Tondel uppmärksammar SLMK 30 år.

Svenska Läkare mot Kärnvapen firar 30 år på innergården i Stockholm där föreningen bildades.

På plats under Almedalsveckan uppmärksammar SLMK kärnvapenfrågan med blodtrycksaktioner runt om i Visby.

Applåderna ville aldrig ta slut när FN:s konvention om förbud mot kärnvapen röstades igenom på FN:s huvudkontor i New York, den 7 juli 1977.

SLMK:s generalsekreterare Josefin Lind och dåvarande ordförande Andreas Tolf jublar på plats i FN:s högkvarter när den historiska kärnvapenkonventionen röstas igenom.

Atombombsöverlevaren Setsuko Thurlow på besök i Stockholm. Bland annat deltar hon i tv-programmet Skavlan.

2000- TALET

Det internationella arbetet fortsätter. Parallellt påbörjas ett arbete gentemot svenska politiker som så småningom hamnar i förgrunden. Engagemanget bland läkarstudenter ökar och bidrar till att kärnvapenfrågan når nya målgrupper.

2000

SLMK ordnar en konferens i Stockholm om kärnvapen och den mänskliga faktorn ("Human Factor"), med deltagare från bl a Karolinska Institutet, Försvarshögskolan samt Rysslands och USA:s försvarsmakt.

2002

SLMK startar ett internationellt projekt inom IPPNW med en serie dialogseminarier, då läkare inom IPPNW diskuterar kärnvapen med beslutsfattare i kärnvapenstaterna. De närmaste åren ordnas möten i bl a Moskva, Indien och Pakistan.

2004

SLMK ger ut rapporten "Human Factor and the risk of Nuclear War".

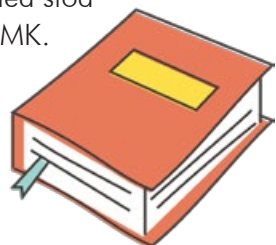
2004

Vid IPPNW:s världskongress i Beijing väljs Gunnar Westberg, dåvarande ordförande för SLMK, till ny co-president i IPPNW.

2000

En bok om det tidigare hemliga sovjetiska nätverket av produktionsanläggningar för kärnvapen publiceras med stöd av SLMK.

2001

Studentprojektet Nuclear Weapons Inheritance Project (NWIP) lanseras efter ett studentmöte i Uppsala, med syfte att engagera unga i kärnvapenstaterna i kärnvapenfrågan.

2003

En delegation från SLMK:s Stockholmsförening besöker Rysslands, Storbritanniens, Indiens och Pakistans ambassadörer i Stockholm.

2004

Lär om Kärnvapen lanseras, ett webbaserat utbildningsmaterial om kärnvapen.

2005

SLMK medarrangerar en internationell konferens om kärnvapennedrustning i Stockholm, med Hans Blix som inledningstalare.

2005

En NWIP-delegation besöker universitet i Indien och Pakistan och lyfter kärnvapenfrågan genom dialogsamtal och rollspel.

2006

SLMK skickar uppmaningar till svenska europaparlamentarik-er om att skriva under en förklaring om tillbakadragande av amerikanska kärnvapen från Europa.

2007

SLMK reser till Iran där vi stödjer bildan-
det av en iransk IPPNW-förening.

2007

Demonstration i Glasgow, mot Storbritanniens planer på att modernisera sitt kärnvapenssystem.

2009

På Hiroshimadagen delas det första anti-atombombsdiplomet ut till Inger Holmlund, grundare av fredsinitiativet *Budkavlen för en kärnvapenfri värld*.

2005

SLMK besöker för första gången den nordkoreanska IPPNW-föreningen i Pyongyang.

2006

ICAN presenteras för första gången vid IPPNW:s världskon-
gress i Helsingfors.

2007

ICAN lanseras vid översyns-
konferensen av NPT i Wien.

2007

Lokalgruppen i Umeå besöks av läkarstuden-
ter från Kazakstan. Bl a diskuteras kärnvapen-
tester i Kazakstan och hur motståndet mot
kärnvapen ser ut.

2008

SLMK medverkar till att utarbeta ett förslag till en bind-
ande konvention mot kärnvapen,
som publiceras i skriften *Securing
our Survival (SOS)*.

2009

SLMK arrangerar konferensen "Reaching
Nuclear Disarmament" i Stockholm, med stort
internationellt delta-
gande från världens
mest tongivande per-
soner inom nedrust-
ning.

DEN MÄNSKLIGA FAKTORN: ETT ARGUMENT OMÖJLIGT ATT AVFÄRDA

CHRISTINA VIGRE
LUNDIUS

Specialist i
allmänmedicin.
Mångårig ledamot
i Svenska Läkare mot
Kärnvapens styrelse.
Medlem sedan
1981.

Intervjuad av
Michaela de
Verdier.

Tidigt 1990-tal ombads Christina Vigre Lundius att ställa upp som skeppsläkare på en båtexpedition till Novaja Semlja, Sovjetunionens testplats för kärnvapen. Ombord hölls en konferens om kärnvapenprovstopp, med kärnvapentestveteraner och representanter från ryska atomministeriet bland deltagarna. En av dem var Lev Feoktistov, en atomfysiker som hade arbetat med utvecklingen av den sovjetiska vätebomben.

– Han fick en hjärtattack, jag räddade hans liv och vi blev vänner. Efter det blev han en kugge i arbetet mot de egna kärnvapnen och vår stora dörröppnare till atomministeriet, säger Christina.

När Feoktistov 1999 släppte en bok där han argumenterade för avskaffandet av kärnvapen reste Christina till Moskva för att delta vid presskonferensen. Det ledde till en inbjudan till det ryska försvarsdepartementet för ett möte med deras Nuclear Risk Reduction Center. Därifrån bevakades Rysslands gränser och det var där larm om inkommande hot – som en kärnvapenattack – skulle hanteras. Christina fick veta att de som bemannade centrets datorer och telefoner arbetade i skift om 24 timmar.

– Om något dyker upp på skärmen så gäller det att inte missa sig. Att behöva fatta sådana beslut är ett mentalt påfrestande jobb, men där satt de på helspänn 24 timmar i sträck. Då sa jag: "Hjärnan kan inte fungera så länge, då kan man göra fel", berättar Christina.

Efter att ha arbetat med skiftarbetare som företagsläkare visste hon hur natarbete påverkar hjärnan och riskerna med det. Hon kände också till neurovetenskapliga studier vid Karolinska Institutet som visat kopplingar mellan trötthet och olyckor. Christinas kunskaper väckte intresse vid det ryska försvarsdepartementet, och de beslutade att fortsätta utbyta kunskap.

Tillbaka i Sverige satte Christina igång att sammanställa forskningen om de faktorer som ökar risken för olyckor och mänskliga misstag. Nattarbete, monotona arbetsuppgifter och grupptänk är några exempel och kan leda till bland annat trötthet, dålig koncentration och farliga beslut.

Forskningen blev grunden till projektet "Human Factor", och presenterades vid bland annat ambassadbesök, de dialogseminarier för beslutsfattare som Svenska Läkare mot Kärnvapen arrangerade i flera kärnvapenstater, och andra möten.

– Syftet var att informera beslutsfattare om de stora risker som den mänskliga faktorn innebär för hanteringen av kärnvapen. Den kommer inte att försvinna, därför måste kärnvapen avskaffas.

Att argumentera mot kärnvapen med hjälp av kunskap om den mänskliga faktorn var effektivt. Det var medicinska fakta som inte provocerade, och läkarrollen gav trovärdighet.

– Det handlade om hur den mänskliga hjärnan fungerar. Det var en ofarlig inkörsport som vi kunde använda för att diskutera kärnvapennedrustning. Eftersom det var forskningsresultat hade de som lyssnade inga motargument.

Idag menar vissa att den tekniska utvecklingen har minskat riskerna, men den mänskliga faktorn har bäring än idag, menar Christina.

– USA:s och Rysslands presidenter har fortfarande med sig väskor med koder för att avfyra kärnvapen. Då spelar tekniken ingen roll, den mänskliga faktorn är ändå alltid närvarande.

Den mänskliga faktorn kommer inte att försvinna, därför måste kärnvapen avskaffas.

PÅ BESÖK I NORDKOREA: ATT BYGGA FÖRTROENDE ÖVER GRÄNSER

GUNNAR WESTBERG

Professor i medicin, specialist i internmedicin och njurmedicin. Före detta ordförande för Svenska Läkare mot Kärnvapen och co-president för IPPNW. Medlem sedan 1981.

När IPPNW bildades blev intresset stort bland läkarna i de kommunistiska länderna. De fick en möjlighet till kontakt på jämställd, professionell grund, och från vår sida hoppades vi på "citizen diplomacy", att genom personliga kontakter försöka påverka politiken. I Sovjetunionen hade IPPNW i detta avseende framgång. Det gav oss hopp om att vi skulle kunna så liknande frön i andra länder.

Även i Nordkorea bildades en IPPNW-förening, Korean Anti Nuke Peace Physicians, KANPP. Genom KANPP var det enkelt att få en inbjudan till Nordkorea. Vi besökte landet år 2005, 2007 och 2011, ofta tillsammans med kollegor från Finland, Norge och Tyskland. Det var uppenbart att föreningen stod under noggrann kontroll av regeringen och kommunistpartiet. De ledande personer vi träffade från KANPP var i flera fall inte läkare utan "fredsarbetare".

2005 skulle vi tala på ett universitetssjukhus om medicinska konsekvenser av kärnvapen. Dagen innan fick vi veta att vi istället borde rapportera nyheter från våra egna specialiteter under halva mötestiden, och tala om de medicinska konsekvenserna under den andra halvan. När halva tiden gått fick vi veta att läkarna måste återgå till sina arbeten. Då tog en medicinstudent från Leipzig ett kraftfullt initiativ. Hon knuffade undan vår förbluffade värd och talade om sin erfarenhet av det delade Tyskland och hur Tyskland enades inte med vapenmakt utan genom folkets demokratiska arbete. Det var tydligt att hennes tal gjorde ett starkt intryck. Man vågade, försiktigt, applådera.

Vid varje resa besökte vi flera sjukhus, där mötena med KANPP ofta ordnades. Det var tydligt att de var dåligt utrustade. Vi såg vid ett tillfälle

att man vid en bukoperation fick förlita sig på ljuset från fönstren, eftersom elektriciteten inte fungerade. Vid besöken fick vi träffa läkare som vi kunde samtala med i medicinska frågor men att mer utförligt diskutera kärnvapen blev inte möjligt. Vi hade inför besöken ställt tydliga krav på att få möta medlemmar i KANPP, men de utlovade mötena blev inställda. Ett tillfälle fick vi besked om att "läkarna är lediga i eftermiddag eftersom de arbetat så mycket den gångna helgen".

Vice hälsoministern, som var läkare, var en av de ledande i KANPP och honom kunde vi diskutera med vid ett par möten. Vi framhöll, för honom och våra övriga kontakter, att om Nordkorea skaffade kärnvapen skulle landet uppfattas som ett hot och risken bli stor för ett kärnvapenfall från USA. Om man avstod från kärnvapen skulle landet få vara i fred. Våra värdar hävdade att detta inte var sant, utan att USA ville avsätta landets ledning och ändra dess politik. USA:s ovilja att förhandla om ett fredsavtal bevisade detta, menade de. Endast kärnvapen kunde hindra USA från att anfalla.

Även om en öppen dialog om kärnvapen inte var möjlig vid besöken i Nordkorea kan det ha funnits ett värde i att de vi mötte fick en glimt av omvärlden. Två av läkarna i KANPP besökte oss i Sverige. Man vet aldrig vad som kan bli följden av att några människor börjar hoppas.

”

Även om en öppen dialog om kärnvapen inte var möjlig vid besöken i Nordkorea kan det ha funnits ett värde i att de vi mötte fick en glimt av omvärlden.

ATT ÄRVA KÄRNVAPEN: STUDENTDIALOG BLEV ÖGONÖPPNARE

CAMILLA SKÖLD

Disputerad specialist i onkologi. Medlem sedan 2004.

Intervjuad av Michaela de Verdier.

De unga i kärnvapenstaterna kommer att ärva kärnvapnen som tidigare generationer beslutsfattare sett som nödvändiga för sina länders säkerhet. Men om de börjar ifrågasätta om de verkligen vill det, kan förändring skapas. Det var idén bakom projektet Nuclear Weapons Inheritance Project (NWIP), som initierades av Svenska Läkare mot Kärnvapen och under 2000-talet drevs av läkarstudenter inom IPPNW.

–Genom att ordna dialogmöten med studenter i kärnvapenstaterna ville vi få igång ett engagemang i länderna. Tanken var att om studenterna blev intresserade av kärnvapenfrågan så vill de lära sig mer och engagera sig, säger Camilla Sköld, som var koordinator för NWIP under två år parallellt med sina läkarstudier.

Resorna gick till Indien, Iran, Kina, USA och flera andra kärnvapenstater. Planeringen var minutiös.

–Det var som en hel turné. Vi reste till en stad och ordnade möten på olika universitet under ett par dagar. Sedan åkte vi till nästa stad och gjorde samma sak.

Med hjälp av lokala kontakter bjöds studenter inom bland annat medicin och statsvetenskap in – framtidens medborgare och kanske även ledare. Mötena inleddes med en "crash course" om kärnvapen och deras risker. Därefter fick studenterna lyfta sina perspektiv på kärnvapen och ett samtal uppstod. Det blev snart tydligt att de ofta använde liknande argument när de förklarade varför deras länder hade kärnvapen.

”

I USA blev studenterna förvånade.
"Kan man se USA som ett hot?
Vi är ju the good guys!"

–I till exempel Kina uttryckte de att Kina behövde kärnvapen för att kunna försvara sig, eftersom andra länder hotade Kina. Då kunde vi berätta att studenterna i de länderna istället såg Kina som ett hot som de behövde försvara sig mot.

Att på det sättet använda sig av vad unga i de andra kärnvapenstaterna sagt vid tidigare möten blev en styrka, tycker Camilla Sköld. När den första skepticismen lagt sig såg studenterna ofta samtalen som en ögonöppnare som gav ny förståelse för hur det egna landets kärnvapen kunde uppfattas i andra kärnvapenstater.

–I USA blev studenterna förvånade. "Kan man se USA som ett hot? Vi är ju the good guys!"

I flera länder började studenterna fråga sig om de verkligen ville ta över sina länders kärnvapen. Många kom fram till att de inte ville det. För att möjliggöra ett lokalt engagemang utbildade läkarstudenterna intresserade studenter i dialogmetodiken och diskuterade vilka aktiviteter som de kunde arbeta vidare med.

–I USA var det populärt att ordna debatter, medan teater var en bra form i Indien. När vi följde upp kunde vi få höra att det ordnats en affischutställning eller gatuteater om kärnvapen.

Genom projektet fick läkarstudenterna hundratals unga i kärnvapenstaterna att se sina länders kärnvapen i nytt ljus och så frön till förändring.

–Att vara en del av NWIP var otroligt berikande och gav livsperspektiv. Det går inte ur tiden, idén och modellen skulle fungera även idag. Det handlar om hur vi vill att världen ska se ut, säger Camilla Sköld.

ATT FÖRÄNDRA UNDERIFRÅN: SVENSKA LÄKARE MOT KÄRNVAPEN I DE SMÅ OCH STORA SAMMANHANGEN

THOMAS SILFVERBERG

Specialist i
hematologi och
internmedicin.
Medlem sedan
2005.

Det som utmärker Svenska Läkare mot Kärnvapen och dess systerorganisationer i andra länder har för mig alltid varit dess breda fokus. Man sätter sig och pratar med såväl studenter som de högsta beslutsfattarna. I arbetet för avskaffande av kärnvapen har man haft blicken på både de små och stora sammanhangen. Vår förening har alltid haft ett utomordentligt kontaktnät även i de politiska tjänstemännens salar. Förändring kommer ofta underifrån. Jag tror att det är en av faktorerna till att organisationen har blivit så framgångsrik.

När jag tänker tillbaka minns jag tydligt hur påtagligt detta fokus blev när jag tillsammans med sju andra studenter från hela världen mötte representanter för NATO:s enhet för massförstörelsevapen på deras högkvarter i Bryssel 2005. Under två dagar innan halvdagsmötet på högkvarteret höll vi egna workshops, där vi brainstormade kring hur arbetet för att få till stånd en konvention för kärnvapenförbud skulle kunna utformas.

Jag minns hur inspirerande och starkt det var att tillsammans med unga engagerade människor från hela världen diskutera frågor som egentligen borde ligga högt över våra huvuden. Kärnvapen och reglering av dem är ju högpolitiska frågor i alla länder där de existerar, men trots det satt vi och diskuterade hur vi skulle kunna arbeta för deras avskaffande.

Mötet med tjänstemännen på NATO präglades av utbyte av ståndpunkter och förtydligande av NATO:s policy avseende sina kärnvapen. Med

på mötet var bland annat chefen för enheten för massförstörelsevapen och flertalet högt uppsatta tjänstemän. Det som ofta förvånade mig i sammanhang som det här var att det nästan alltid fanns ett genuint intresse av att förstå vad "vanliga" (ofta unga) människor tänker kring de här frågorna från beslutsfattarnas sida. Vi ansåg att vår roll var att be-

skriva vår oro och ifrågasätta kärnvapnens berättigande, genom att ställa grundläggande frågor om varför kärnvapen ens har en plats i vår värld och att fokusera på den mänskliga sidan av kärnvapnens effekter.

Vid detta möte diskuterade vi NATO:s nyckelroll för nedrustningsinitiativ, vilken roll kärnvapnen spelar inom NATO och hur både vi och de kan arbeta mot en värld utan kärnvapen. Jag tänkte att jag genom att vara ung och oförvanskad kanske kan ta mig under huden på någon av beslutsfattarna, och väl där så ett frö av engagemang att arbeta för en säkrare och tryggare värld för oss alla.

**Förändring kommer
ofta underifrån.
Jag tror att det är
en av faktorerna till
att organisationen
har blivit så fram-
gångsrik.**

Det är lätt att känna uppgivenhet och pessimism inför framtiden när det kommer till kärnvapen. Men jag tror inte någon i vår grupp kunde tänka sig att det 15 år senare skulle finnas en internationell konvention mot kärnvapen som vunnit laga kraft, och som fötts ur vår organisation. Vi är många som har bidragit med något litet, men kraften ligger i den gemensamma rörelsen. Underskatta inte din förmåga att göra skillnad!

Det politiska arbetet på hemmaplan intensifieras och bedrivs alltmer professionellt. Arbetet inom ICAN tar fart och årtiondet präglas av det hårda arbetet för att driva fram ett internationellt förbud mot kärnvapen.

2011

SLMK är på plats när det första europeiska ICAN-mötet ordnas i Norge. ICAN lanseras i Europa och Mellan-östern och kampanjen får ny kraft.

2012

SLMK får en representant invald i ICAN:s styrgrupp. ICAN lanseras i Sverige och en svensk ICAN-koordinator anställs.

2013

Första statskonferensen om det Humanitära initiativet, som lyfter kärnvapens humanitära konsekvenser, äger rum i Oslo, Norge. SLMK är på plats.

2014

SLMK deltar vid andra och tredje statskonferenserna om det Humanitära initiativet i Mexiko och Österrike. Bl a uttrycks att ett förbud mot kärnvapen måste komma till stånd. Sverige går med i Humanitära initiativet, efter intensivt arbete från SLMK.

2010

En delegation deltar vid NPT:s översynskonferens i New York. Vi medverkar i ett panelsamtal om kärnvapens humanitära konsekvenser, som erkänns i konferensens slutdokument.

2011

Ett möte i riksdagen med riksdagsledamöter och civilsamhälle blir startskottet för Riksdagens nätverk för kärnvapenedrustning, som SLMK sedan koordinerar.

2012

SLMK besöker systerföreningarna i Nordkorea och Iran.

2013

ICAN-rapporten "Don't bank on the bomb" lanseras, som visar svenska storbankers innehav i kärnvapen. Bankerna uppvaktas och rundabordssamtal arrangeras.

2014

Atombombsöverlevaren Setsuko Thurlow besöker Stockholm på inbjudan av SLMK och medverkar bl a i tv-programmet Skavlan.

2016

Statyn "Kvinnan i fredsarbetet" uppförs på Djurgården i Stockholm.

2016

En studie om de klimatmässiga konsekvenserna av ett regionalt kärnvapenkrig publiceras, genomförd av forskare vid Stockholms universitet på initiativ av SLMK.

2017

ICAN tilldelas Nobels fredspris. SLMK, som sedan 2012 varit styrelsemedlem i ICAN, sitter på första raden vid prisutdelningen i Oslo.

2018

Tillsammans med IPPNW medverkar SLMK vid en konferens om hur krig påverkar barns hälsa i Iran.

2018

Inför riksdagsvalet skickas en enkät ut till alla riksdagspartier för att undersöka partiernas ståndpunkter angående kärnvapenförbud och nedrustning.

2019

Regeringens utredning avråder från en svensk anslutning till kärnvapenförbudet. SLMK är remissinstans och koordinerar civilsamhället i remissrundan. När Sverige i juli säger nej till att gå med deltar SLMK aktivt i debatten.

2016

SLMK granskar AP-fondernas investeringar i kärnvapenbolag och påbörjar ett arbete för att få dem att avyttra sina innehav.

2017

SLMK är på plats när ett förbud mot kärnvapen förhandlas fram i FN. Vi deltar i att utforma ICAN:s strategi kring förbudet samt möter svenska delegater. Vid omröstningen i juli röstar Sverige ja.

2017

”Recept för mänsklighetens överlevnad” lanseras, ett nytt läkarupprop som vädjar till Sveriges läkare att visa stöd för FN:s kärnvapenkonvention.

2018

En skuggutredning till regeringens utredning om ett svenskt tillträde till kärnvapenförbudet lanseras. Flera internationella experter bidrar och kommer fram till att det inte finns hinder för Sverige att gå med.

2020

SLMK tar fram ett underlag med förslag på initiativ som Sverige kan ta för en aktiv nedrustningspolitik, som diskuteras i möten med politiker.

PENSIONSPENGAR I KÄRNVAPENINDUSTRI: HUR VI FICK AP-FONDERNA ATT SLUTA INVESTERA I KÄRNVAPEN

CLARA GULLMAN
LEVIN

Digital kommunikatör på Svenska Läkare mot Kärnvapen, anställd sedan 2014.

Det var en intervju i Dagens Industri som väckte något i mig. Den handlade om att AP-fonderna, de statliga pensionsfonderna, hade investeringar i kärnvapen. Jag började läsa på och minns att jag tänkte att "inte kan mina pensionspengar gå till massförstörelsevapnen och göda den bransch jag jobbar mot att avskaffa?"

Jag la ner otaliga timmar på att gå igenom AP-fondernas innehavslister för att få fram vilka investeringar de hade i kärnvapenbolag, grottade ner mig i kärnvapenproducenter och hur industrin fungerar. Det var ett komplicerat arbete eftersom kärnvapenbolagen byter namn, ändrar produktion, slås ihop och så vidare. Till slut insåg jag att Första, Andra, Tredje och Fjärde AP-fonden tillsammans hade över 6 miljarder kronor investerade i kärnvapenbolag, och innehavet ökade för varje år som gick.

Vi tog kontakt med varje AP-fond för att ställa dem till svars. De svarade att de i sina investeringar följer de avtal som Sverige skrivit under, i detta fall icke-spridningsavtalet (NPT). AP-fonderna menade att de kunde fortsätta investera i USA:s, Storbritanniens, Kinas, Frankrikes och Rysslands kärnvapen eftersom dessa stater anser att NPT ger dem rätten att inneha kärnvapen. Det är en tolkning som bara kärnvapenstaterna gör. Att AP-fonderna följde deras tolkning var oacceptabelt, men de slog dövörat till när vi försökte förklara hur NPT bör tolkas.

När jag 2018 upptäckte att Första och Andra AP-fonden hade innehav i ett bolag som bidrog till Indiens kärnvapenprogram rann bågaren över.

När jag 2018 upptäckte att Första och Andra AP-fonden hade innehav i ett bolag som bidrog till Indiens kärnvapenprogram rann bågaren över. Eftersom Indien står utanför NPT bröt fonderna mot sina egna regler. Jag kontaktade media och nyheten fick stor spridning. Till och med dåvarande finansminister Per Bolund kommenterade i en intervju att fonderna inte bör ha innehav i kärnvapen. För samtidigt som AP-fonderna investerade våra pensionspengar i kärnvapenbolag så arbetade regeringen för nedrustning av kärnvapen internationellt. Det rimmade illa.

Under samma tid pågick diskussioner inom riksdagens pensionsgrupp om en ny lag för AP-fonderna. Tillsammans med kampanjen Schyssta pensioner försökte vi få pensionsgruppen att inkludera att fonderna skulle ta hänsyn till mänskliga rättigheter och miljö i sina investeringar. När förslaget om ändrade placeringsregler för AP-fonderna kom skickade vi in ett remissvar. Det var framgångsrikt, i lagen tas kärnvapen upp som exempel på sådant som fonderna inte bör investera i och icke-spridningsavtalet (NPT) nämns explicit som något AP-fonderna bör se över och tolka mer strikt.

I januari 2019 trädde den nya lagen i kraft och strax därefter gick AP4 och AP1 ut och sa att de avyttrat sina investeringar i kärnvapen. Sex månader senare följde AP2 efter. Anledningen var att de efter den nya lagen tolkade det som att NPT innebär total nedrustning. Bara AP3 väljer än idag att investera i kärnvapen. Vårt arbete med att få även dem att sluta investera våra pensionspengar i massförstörelsevapen fortsätter...

MED KÄRNVAPEN PÅ AGENDAN: SÅ BYGGER VI ENGAGEMANG I RIKSDAGEN

JOSEFIN LIND

Generalsekreterare
på Svenska Läkare
mot Kärnvapen,
anställd sedan 2009.
Representerar
föreningen i ICAN:s
internationella
styrgrupp.

Länge hade Svenska Läkare mot Kärnvapens arbete ett till största delen internationellt fokus. Men när debatten om kärnvapen och nedrustning i Sverige avtog såg vi att vi alltmer behövde rikta vårt arbete mot svenska beslutsfattare och riksdagen.

I början av 2010-talet hade behovet av ett mer strukturerat arbete mot den svenska riksdagen blivit betydande. Vi tog därför kontakt med en ledamot från dåvarande Folkpartiet som hade fått upp intresset för kärnvapenfrågan tack vare våra medlemmars tidigare arbete. Han var sammankallande i ett riksdagsnätverk för små och lätta vapen och tyckte att vi borde starta ett liknande nätverk för riksdagsledamöter om kärnvapenfrågan. Vi fick med oss en ledamot från Socialdemokraterna och de båda blev sammankallande för det nystartade nätverket. Vi, tillsammans med IKFF, blev civilsamhällets representanter och koordinerade arbetet.

Vi började med att bjuda in tjänstepersoner från UD:s enhet för nedrustning och icke-spridning till nätverkets möten. De hade sedan tidigare ingen som helst dialog med riksdagsledamöter så mötena fyllde snabbt en viktig funktion. UD berättade om aktuella händelser och regeringens arbete, vi och IKFF gav vårt perspektiv, och sedan övergick det till ett rundabordssamtal mellan ledamöter, UD och civilsamhället. Det var oftast väldigt högt i tak, alla frågor fick ställas och inte sällan riktade borgerliga ledamöter kritik mot den dåvarande borgerliga regeringens politik (eller avsaknad av politik). Nästan varje riksdagsparti fanns representerat vid i stort sett alla möten och det märktes att mötena gav näring åt kärnvapenintresset i riksdagen. Antalet debatter, motioner och interpellationer ökade.

I samband med regeringsskiftet 2014 såg vi att intresset började svalna. Politiken blev mer uttalad och många såg nog att behovet av att vara en blås-lampa i frågan sjönk. Allt färre riksdagsledamöter kom till mötena. För att upprätthålla engagemanget hittade vi nya sätt att nå riksdagsledamöterna. Vi skickade uppdateringar om kärnvapenfrågan via e-post och började ordna enskilda möten med ledamöter eller partier, ett arbetssätt vi har än idag. Det har lett till att diskussionerna blivit mer fria och att vi kan anpassa innehållet bättre. Men samtalen blir alltmer tekniska och det är svårt att föra diskussionen på en mer övergripande moralisk nivå – det handlar mer om avtal, paragrafer och politik.

Arbetet gentemot riksdagen är utmanande. Individer flyttar på sig, engagemanget fluktuerar och det är svårt att få kärnvapenfrågan prioriterad över längre tid. Samtidigt kan vi tydligt härleda aktivitet i riksdagen till vår närvaro. Motioner och interpellationer bär spår av vårt budskap och flera gånger har vi och vårt arbete omnämnts i debatter. Genom åren har vår närvaro visat sig vara avgörande för engagemanget i kärnvapenfrågan inom riksdagen.

Nu fortsätter vårt arbete för att kärnvapennedrustning ska bli en prioriterad fråga på riksdagens agenda.

**Motioner och
interpellationer
bär spår av vårt
budskap och flera
gångar har vi
och vårt arbete
omnämnts i
debatter.**

EN VARM JULIDAG I NEW YORK: NÄR VI FÖRBJÖD KÄRNVAPEN

ANDREAS TOLF

ST-läkare i
neurologi och
doktorand i
neurovetenskap.
Före detta
ordförande för
Svenska Läkare
mot Kärnvapen.
Medlem sedan
2007.

Hissade makade sig sakta upp för våningsplanen på hotellet några stenkast från FN-skrapan. Den medaljprydda amerikanske militären kunde inte låta bli att kommentera budskapet på min kollegas tygkasse, "Ban nuclear weapons!" – "Förbjud kärnvapen!"

– Ha, förbjuda kärnvapen! Det kommer aldrig att hända!
– Det är faktiskt precis vad vi gjort.

Värmen var tryckande i New York. Solen hade gassat på gator och hus sedan flera dagar. Hela staden strålade av värme. Den korta promenaden i kostym mellan vårt hotell vid United Nations Plaza 1 och Förenta nationernas högkvarter var en prövning, speciellt för en person som till vardags vanligtvis bär luftiga, vita sjukhuskläder. Kontrasten blev desto större då det inne i den pampiga FN-byggnaden var svalt som i en jordkällare. Anpassat för långa förhandlingar i formella kläder.

Det var den 7 juli 2017, och bara någon timme tidigare hade vi suttit på läktaren i FN och bevittnat omröstningen där Fördraget om förbud mot kärnvapen (TPNW) antogs. Av FN:s 193 medlemsstater röstade 122 för, inklusive Sverige. När ordföranden drämde klubban i bordet och konstaterade den förkrossande segern stockade sig hennes röst. Applåderna ville aldrig ta slut. Också de annars så stela diplomaterna hade rest sig, entusiastiskt applåderande och omfamnande varandra. Visslingar flög i luften som diskantstämmor. Många grät.

De historiska vingslagen kunde höras i rummet. Från generalförsamlingens allra första resolution från den 24 januari 1946, som handlade om att hitta vägar för att eliminera kärnvapen. Från icke-spridningsavtalet 1968, som uppmanade parterna att förhandla fram ett avtal för total ned-

rustning. Från årtionden av ideellt arbete, inte minst av tusentals läkare som insett att det inte finns någon säker lösning på kärnvapenfrågan förutom att förbjuda och eliminera dem.

Vägen till just denna stund började väl egentligen redan de ödesdigra dagarna i augusti 1945, då bombningarna av Hiroshima och Nagasaki chockade en hel värld. Eller kanske då Internationella Rödakorskommitténs utsände läkare besökte Hiroshima bara dagar senare, och förbryllades över bombens effekter på människornas hälsa. Till synes oskadda offer drabbades efter en tid av svår sjukdom, många avled. Hans vittnesmål var startskottet till en stark opinion mot kärnvapen från det medicinska samfundet.

En avgörande milstolpe i framgångarna var bildandet av Den internationella kampanjen för ett förbud mot kärnvapen (ICAN) vid IPPNW:s världskongress i Helsingfors 2006. Det beslöts att göra arbetet med ICAN till IPPNW:s mest prioriterade fråga. Kampanjen skulle driva en enda fråga, frågan om ett förbud mot kärnvapen, och den skulle kunna samla många olika rörelser under sitt banér. Det visade sig vara ett genidrag.

Allt eftersom kampanjen växte professionaliserades arbetet och drevs av ett gäng unga, dedikerade personer med bas i Genève. Redan tidigt i kam-

”

Vägen till just denna stund började väl egentligen redan de ödesdigra dagarna i augusti 1945, då bombningarna av Hiroshima och Nagasaki chockade en hel värld.

Ett av ICAN:s viktigaste budskap, och kanske den viktigaste gåvan från IPPNW, är utgångspunkten att varje användning av kärnvapen skulle leda till oacceptabla humanitära konsekvenser.

panjens historia blev Svenska Läkare mot Kärnvapen en aktiv part i ICAN:s styrgrupp och under några år hade vi en anställd koordinator för ICAN:s arbete i Sverige. Därigenom bidrog vi till att kampanjen fyll- des med mer energi och vi fick ännu tätare band till ICAN och den växande kraft som steg för steg höll på att förändra hela kärnvapenparadigmet.

Ett av ICAN:s viktigaste budskap, och kanske den viktigaste gåvan från IPPNW, är utgångspunkten att varje användning av kärnvapen skulle leda till oacceptabla humanitära konsekvenser. Under detta enande budskap, fritt från politisk ideologi, kunde många organisationer ansluta sig, oavsett bakgrund. Det var också lätt att approacha politiker med detta budskap. Att ena fiender under ett över- gripande, gemensamt hälsomål är en beprövad strategi för att uppnå fred.

Hälsoargumentet kom också att bli den glipa varigenom vi kunde bända upp det förstelnade nedrustningsparadigmet. Vid icke-spridningsavtalets översynskonferens 2010 uttrycktes för första gången ”djup oro över de kata- strofala följderna av varje användning av kärnvapen”. En kopernikansk vändning i synen på kärnvapen – inte som skydd *för* oss utan som hot *mot* oss.

ICAN:s arbete gav ringar på vattnet. Norska regeringen var snabb att fatta stafettpinnen och kallade till en statskonferens för att uppfylla uppma- ningen om att fördjupa förståelsen om de humanitära konsekvenserna av kärnvapen användning. Två uppföljande konferenser hölls i Mexiko och i

Österrike 2014. Inför den sista lanserades ett uppdrag, Humanitarian Pledge, det humanitära initiativet för kärnvapennedrustning, som stater uppmanades att ansluta sig till. Det var också bland det första Margot Wallström gjorde då hon tillträdde som utrikesminis- ter hösten 2014. Initiativet skapade en tydlig opinion inom världssamfundet och gav ny kraft till nedrust- ningsarbetet.

2015 tillsatte FN:s generalförsamling en arbetsgrupp för att belysa vilka juridiska åtgärder som skulle vara nödvändiga för att åstadkomma en värld utan kärn- vapen. Efter en dramatisk förhandling vid arbetsgrup- pens avslutande möte rekommenderades att förhandlingar om ett förbud mot kärnvapen skulle startas. I mars 2017 påbörjades så dessa förhandlingar.

Hela tiden spelade ICAN en viktig roll i att samordna civilsamhället och mana på staterna att närvara och stödja budskapet om att hotet från kärn- vapen bara kan undanröjas genom att vapnen elimineras. Och vid alla dessa möten var Svenska Läkare mot Kärnvapen på plats i händelsernas centrum och fick en unik överblick över händelseförloppet.

Under de avslutande fördragsförhandlingarna i New York våren och som- maren 2017 arbetade vi intensivt. Vi uppvaktade den svenska förhand- lingsdelegationen, nedrustningsambassadören och utrikesministern. Vi skrev pressmeddelanden, nyhetsbrev, debattartiklar och inlägg. Vi jublade på åskådarläktaren när segern var vunnen. Och nu arbetar vi vidare för att Sverige ska våga stå upp mot kärnvapen och ratificera fördraget.

NOBELS FREDSPRIS 2017

2017 tilldelades ICAN Nobels fredspris för sitt arbete med att driva fram FN:s konvention om förbud mot kärnvapen. Det blir Svenska Läkare mot Kärnvapens andra Nobels fredspris. Som styrelsemedlem i ICAN deltar SLMK vid prisceremonin i Oslo.

Atombombsöverlevaren Setsuko Thurlow och ICAN:s generalsekreterare Beatrice Fihn tar emot Nobelpriset i Oslo den 10 december 2017.

Till rådhuset i Oslo kom människor från hela världen för att lyssna till Beatrice Fihn och Setsuko Thurlows tal och uppmärksamma ICAN.

ICAN 2017 NOBEL PEACE PRIZE

Samlade representanter för IPPNW från hela världen poserar med fredsprismedaljen i Genève.

ICAN:s internationella styrgrupp i Oslo, dagen efter Nobelprisceremonin.

En stor konsert anordnas i Oslo till ICAN:s ära, med artister som John Legend, Zara Larsson och Sigrid.

STÖD SVENSKA LÄKARE MOT KÄRNVAPEN - FÖR EN FRAMTID UTAN KÄRNVAPEN

I 40 år har vi varit den humanitära rösten i kärnvapendebatten. År efter år har vi påmint om kärnvapens oacceptabla humanitära konsekvenser, och år efter år har vi fortsatt sätta press för att kärnvapen ska förbjudas och avskaffas. Det har vi kunnat göra tack vare allt stöd och engagemang från alla er som också vill ha en värld fri från kärnvapen.

Skänk en gåva eller värva en ny medlem, så är du med och ser till att vi kan fortsätta vårt arbete, tills det sista kärnvapnet är nedrustat.

SKÄNK EN GÅVA:

Bankgiro: 901-0901

Swish: 123 901 0901

www.slmk.org/stod-oss

VÄRVA EN NY MEDLEM:

www.slmk.org/bli-medlem

SVENSKA LÄKARE
MOT KÄRNVAPEN

POSTTIDNING B 03

Avsändare:
Svenska Läkare mot Kärnvapen
Norr tullsgatan 45
113 45 Stockholm
Sweden